

Kristina Jakoubek

Osnovna škola Ksavera Šandora Gjalskoga, Zagreb

kristina.darmopil@skole.hr

ISSN 1845-2434

[CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Školski knjižničar – podrška u provođenju školskog preventivnog programa

School librarian – support in the implementation of the school preventive program

Stručni rad

Sažetak: Svaka se škola, kao suvremena odgojno-obrazovna ustanova, trudi biti mjesto nulte tolerancije na nasilje te prevenirati nepoželjne oblike ponašanja učenika. Preventivni program u godišnjim planovima i programima škola najčešće se nalazi pod nadležnošću pedagoga. Pedagog je osoba koja je u školi najčešće zadužena za osobni i socijalni razvoj učenika. S druge strane, valja naglasiti da učitelji, kao i stručni suradnici, imaju utjecaj na učenike te se mogu i trebaju uključiti u aspekt odgoja učenika, kao podrška pedagogu. U ovom radu prikazani su primjeri uključivanja školskog knjižničara u različite aspekte preventivnog programa – slobodno vrijeme, sigurnost na internetu, vršnjačko nasilje, ovisnosti.

Ključne riječi: knjižničar, preventivni program, sigurnost na internetu, škola, vršnjačko nasilje

Uvod

Ubrzan način života i preopterećenost koji komunikaciju i njegovanje međusobnih odnosa nerijetko stavljaju u drugi plan, našu svakodnevicu ispunjavaju mnogim izazovima kojih često nismo svjesni. Upravo to može biti „okidač“ otuđenja i moralne krize, a tako i pojave nasilja (Stepanić, 2019). Cifrić (2000) prema Žilić i Janković (2016) navodi kako je nasilje jedno od važnih naslijeđa ljudske kulture, odnosno manifestacija „želje za moći“ koja je urođena svakom pripadniku ljudske vrste. Nasilje možemo definirati kao „svako ponašanje kojim se namjerno ili nenamjerno nanosi šteta nekoj osobi ili skupini prema kojoj je usmjereno, ali i njenim/njihovim bližnjima, neposredno tijekom takvog djelovanja ili naknadno, a takvim ga je doživio bilo tko od aktera“ (Žilić i Janković, 2016: 67). Puharić i Baričević (2014) citiraju Svjetsku zdravstvenu organizaciju prema kojoj nasilje može

rezultirati ozljedom, smrću, psihološkim posljedicama, isključenošću ili deprivacijom. Prema Žilić i Janković (2016) Zečević (2010) navodi kako nasilje podrazumijeva šest faktora: namjeru da se povrijedi ili nanese šteta, intenzitet i trajanje, moć nasilnika, ranjivost žrtve, manjak podrške i posljedice. Uz obiteljsko nasilje, nasilje na radnom mjestu, seksualno nasilje itd., sve se više bilježi i pojava vršnjačkog nasilja među djecom i adolescentima.

Vršnjačko nasilje

Posljednjih se nekoliko godina u našem društvu sve češće govori o problemu vršnjačkog nasilja. „Kako raste broj zlostavljača, tako raste i interes javnosti za probleme zlostavljane djece.“ (Puharić i Baričević, 2014: 116). Kao i sve ostale vrste zlostavljanja, zlostavljanje među vršnjacima javlja se neovisno o vremenskim razdobljima i kulturama, a nerijetko smo svjedoci vršnjačkog nasilja u školama. Valja naglasiti kako se vršnjačko nasilje razlikuje od prolaznih i jednokratnih dječjih svađa i tučnjava. Nasilje je specifičan oblik ponašanja koje je okarakterizirano agresivnim ponašanjem kojim se namjerno nekome čini zlo, uz određenu učestalost i neravnopravan odnos snaga (Radočaj i Pregrad, 2005, prema Velki i Ozdanovac, 2014). „Učenik je zlostavljan ili viktimiziran kada je opetovano i trajno izložen negativnim postupcima od strane jednog ili više učenika.“ (Olweus, 1998, prema Velki i Ozdanovac, 2014: 328).

Danas se škole, kao suvremene odgojno-obrazovne ustanove, trude biti mjesto nulte tolerancije na nasilje, no valja naglasiti da događaji iz prakse pokazuju kako nije uvijek tako. Prema istraživanju (2003) koje je provela Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba o vršnjačkom nasilju među djecom u školi, 27 % djece svakodnevno doživljava neki oblik nasilja u školi – verbalnog i tjelesnog. Šesnaest posto učenika gotovo se svakodnevno ponaša nasilno prema drugim učenicima, pri čemu 8 % učenika istodobno i doživljava i čini nasilje. Također, dječaci su oni koji se znatno češće ponašaju nasilno, ali i češće doživljavaju nasilje. Od desete do četrnaeste godine života učenika povećava se učestalost nasilnog ponašanja, osobito verbalnog, što znatno utječe na školski uspjeh djece žrtava, ali i djece koja čine nasilje.

Zabrinjavajuća je činjenica da se, prema istraživanju, samo 22 % djece žrtava nasilja obratilo odrasloj osobi za pomoć, od toga se 11 % obratilo za pomoć nastavnicima. Još više zabrinjava istraživanje Puharić i Baričević (2014) koje pokazuje da nastavnici, iako svjesni nasilja koje se događa u njihovim učionicama, nisu svjesni da upravo oni moraju preuzeti aktivnu ulogu u prevenciji nasilja i poduzeti sve mjere kako bi zaštitili svoje učenike od eventualnih nasilnika. Čak 27 % nastavnika nije nikada obavijestilo roditelje o nasilju u učionici, a njih 29 % razgovaralo je sa školskom stručnom službom (pedagog, psiholog, defektolog) ili s drugim nastavnicima o nasilju među učenicima. A 17,5 % nastavnika nikada nije interveniralo razgovorom u slučaju pojave nasilja.

Međuvršnjačko se nasilje u školskoj okolini manifestira na različite načine, najčešće kao fizičko zlostavljanje te nanošenje fizičkih ozljeda drugom učeniku, odnosno skupini učenika. Fizičko nasilje prati i poznati oblik verbalnog nasilja i zlostavljanja koje se manifestira kao izrugivanje, javno omalovažavanje te povreda dostojanstva druge osobe (Hercigonja, 2021). Reić Ercegovac, Koludrović i Bubić (2018) navode da vršnjačko nasilje među djecom uključuje niz različitih nasilničkih ponašanja (verbalnih ili fizičkih) koje jedan, odnosno više učenika pokazuje prema drugom učeniku ili skupini učenika. Autorice razlikuju dvije vrste vršnjačkog nasilja:

- ⇒ neposredno, koje može biti verbalno (ruganje, nazivanje pogrdnim imenima, vrijeđanje, dobacivanje i sl.) i tjelesno (udaranje, guranje, čupanje i sl.)
- ⇒ posredno ili relacijsko nasilje, koje ima svrhu naštetiti drugima narušavajući im ugled ili odnose s drugima (vršnjacima), a to se najčešće postiže izoliranjem, manipuliranjem, ogovaranjem, širenjem glasina i sl.

Kao noviji i specifičan oblik nasilja izdvaja se nasilje u virtualnom svijetu. Njega definiramo kao uporabu elektroničkih medija za namjerno i kontinuirano povređivanje druge osobe, odnosno žrtve (Bonanno i Hymel, 2013, prema Ferić i Prpić, 2019). Glavna razlika između fizičkog i virtualnog nasilja među učenicima jest što virtualno nasilje nije ograničeno samo na okružje škole, odnosno zajednice, već je moguće bilo kada i bilo gdje, što znači da nasilnik ne mora biti u istom prostoru sa žrtvom. Strabić i Tokić Milaković (2012) navode da je upravo iz navedenog razloga nasilnik manje svjestan patnje žrtve i osoba koje su posredno pogođene nasiljem. Osim toga, u virtualnom nasilju nasilnik vrlo često može ostati anonimn i ne odgovarati za posljedice nasilja (Kowalski, Limber, Limber i Agatston, 2012; Slonje i Smith, 2008, prema Ferić i Prpić, 2019).

Školski preventivni program

Kako je interes javnosti za međuvršnjačko nasilje rastao, tako je u školama diljem svijeta, kao i u Hrvatskoj, pokrenut velik broj programa s ciljem smanjivanja i prevencije nasilja među djecom. Wölfer i sur. (2013, prema Ferić i Prpić, 2019), navode da je škola, kao mjesto gdje djeca i mladi provode znatan dio svoga vremena i gdje stvaraju i održavaju većinu svojih odnosa s vršnjacima, važan čimbenik koji može utjecati na prevenciju virtualnog nasilja, kao i nasilja općenito. „Škola je ključan činitelj odgoja koji kroz ličnost odgajatelja (učitelja, nastavnika, profesora) obogaćuje i potpomaže obiteljski odgoj.“ (Livazović i Vranješ, 2012: 60).

Škola, osim vrlo često izdvajane i naglašavane obrazovne, ima i odgojnu funkciju koja

podrazumijeva svakodnevno djelovanje s ciljem poticanja socijalizacije, usvajanja pozitivnih stavova te općih moralnih i demokratskih vrijednosti (Livazović i Vranješ, 2012). Privrženost školi te percepcija učenika da je škola sigurno mjesto povezani su s razinom vršnjačkog nasilja, uključujući i nasilje u virtualnom svijetu (Brooks i sur., 2017, prema Ferić i Prpić, 2019). Reić Ercegovac, Koludrović i Bubić (2018) dovode u vezu školsku klimu i nasilje u školi. Navode da je osjećaj sigurnosti u školi svojevrsan zaštitni čimbenik od uključivanja učenika u nasilna ponašanja – što je osjećaj sigurnosti veći, odnosno što je školska klima pozitivnija, vjerojatnost međuvršnjačkog nasilja manja je.

Veliku ulogu u promicanju pozitivne školske klime te poticanju osjećaja sigurnosti u školi ima način na koji se odrasli ponašaju u eventualnim situacijama nasilja. Pravodobno i konzistentno reagiranje odraslih na svaki oblik nasilnog ponašanja učenika umnogome doprinosi smanjenju nasilja u školi (Kapari i Stavrou, 2010; Olweus, 1993, prema Reić Ercegovac, Koludrović i Bubić, 2018). Osviještenost te odluka odraslih da preuzmu odgovornost i poduzmu potrebne akcije neizostavan su preduvjet za djelotvornu prevenciju nasilnog ponašanja. Identifikacija problema, dobro planirana intervencija te pravodobno djelovanje škole u kojem će pokazati da se nasilje ne tolerira, imaju pozitivan utjecaj na razvoj djeteta i prihvaćanje nenasilnog životnog stila. S druge strane, ako sustavna intervencija škole izostane, stanje će se vrlo vjerojatno pogoršati te je mogućnost usvajanja nasilnog stila ponašanja veća (Velki i Ozdanovac, 2014).

Odlučujući čimbenik za uspjeh preventivnog programa u školama jest motivacija nastavnog i drugog školskog osoblja. Svi u školi trebali bi biti uključeni i u stvaranje i u provedbu programa, inače će željene promjene najčešće izostati (Rigby, 2002, prema Velki i Ozdanovac, 2014). Često se početni uzroci nasilničkog ponašanja ignoriraju, dok prvotni znakovi nasilja među žrtvama mogu biti vrlo teško prepoznatljivi. Stalna edukacija i angažman svih djelatnika škole o uzrocima i znakovima nasilja mogu uvelike pomoći kod utvrđivanja nasilničkog ponašanja među učenicima. To bi značilo da je za stvaranje osjećaja sigurnosti u školi potrebno sustavno i konzistentno reagirati na sve oblike nasilnoga ponašanja, te još važnije, sustavno se educirati i raditi na prevenciji svih oblika vršnjačkoga nasilja. Škole se trude spriječiti pojavu nasilnog ponašanja među učenicima razvijanjem prosocijalnog ponašanja i uključivanjem učenika u suradnički i timski rad na nekoj aktivnosti kojom uče životne vještine.

Preventivni program u OŠ Ksavera Šandora Gjalskoga

Na samom početku valja naglasiti da školski preventivni programi ne obuhvaćaju samo prevenciju nasilja, iako je ona najčešće izdvajani faktor kada se govori o preventivnom programu. Osim sprječavanja nasilja cilj preventivnog programa jest odgajati učenike tako da stvaraju pozitivnu sliku o sebi, mirno rješavaju sukobe, nauče konstruktivno iskoristiti

slobodno vrijeme te da se odupru uporabi bilo kakvih sredstava ovisnosti. U *Godišnjem planu i programu Osnovne škole Ksavera Šandora Gjalskoga u Zagrebu* (2021: 61) navodi se da je cilj preventivnog programa „razvijanje sposobnosti konstruktivnog i miroljubivog rješavanja sukoba, prevencija agresivnog ponašanja učenika, smanjivanje interesa i potreba mladih za uzimanjem sredstava ovisnosti te stvaranje učenikove pozitivne slike o sebi“. Školski preventivni program OŠ Ksavera Šandora Gjalskoga uključuje sve učenike, učitelje, roditelje te stručne suradnike. U školskoj godini 2021./2022. knjižničarka se, uz pojedine učitelje, uključila u eTwinning projekt *Bitna je prevencija*. Platforma eTwinning za odgojno-obrazovne djelatnike omogućuje i promiče suradnju među školama u Europi upotrebom informacijske i komunikacijske tehnologije. Služeći se platformom eTwinning, članovi mogu komunicirati, surađivati, razmjenjivati znanja i iskustva te se uključivati u projekte različitih tematika ili ih razvijati (<https://www.etwinning.net/hr/pub/about.htm>). Shodno tome, knjižničarka se priključila preventivnom programu te provela mnoge aktivnosti vezane uz prevenciju nasilja, sigurnost na internetu, slobodno vrijeme učenika itd., koje će biti predstavljene u ovom stručnom radu kao prikaz primjera dobre prakse te ideje za ostale knjižničare.

Čitajmo sigurno, preuzimajmo odgovorno

Za uspješan početak školske godine i istraživačkog rada, s učenicima viših razreda knjižničarka svake godine provodi niz radionica pod nazivom *Čitajmo sigurno, preuzimajmo odgovorno*. Riječ je o radionicama u kojima se raspravlja o sigurnosti na internetu (<https://view.genial.ly/6144450de2944f0db81846b6/presentation-subject-presentation>), kritičkom vrednovanju pronađenih informacija te, naposljetku, autorskim pravima (<https://view.genial.ly/614b21609877580ddc0e8ccc/presentation-autorska-prava>). Spomenute se radionice koriste kao svojevrsan uvod u istraživački rad s kojim se učenici predmetne nastave vrlo često susreću u redovnoj nastavi u višim razredima osnovne škole te poslije kada upišu srednju školu. Iz tog razloga, s učenicima se raspravlja o preuzimanju dokumenata, fotografija i ostalih materijala s internetskih stranica, navođenju literature u radovima, govori se o ponašanju i sigurnosti na internetu te se raspravlja o virtualnom nasilju koje je danas sveprisutno. Radionice su po svojoj naravi interaktivne te učenici imaju priliku dijeliti svoja mišljenja, stavove i iskustva vezana uz određena pitanja o kojima se raspravlja, kao i uvježbavati korištenje različitih izvora informacija.

Slobodno vrijeme učenika

U sklopu eTwinning projekta *Bitna je prevencija* u studenom/prosinu 2021. istraženo je koliko slobodnog vremena imaju učenici OŠ Ksavera Šandora Gjalskoga te kako ga najčešće

provode. Valjan Vukić (2013) navodi da se sadržaji i aktivnosti slobodnog vremena mogu povezati s nizom pozitivnih razvojnih, obrazovnih i društvenih ishoda kod učenika. No jednako tako, slobodno je vrijeme ujedno i prostor za razvoj i manifestaciju problematičnih ponašanja adolescenata – konzumaciju cigareta i alkohola, lutanja, rizična seksualna ponašanja, nasilje i delinkvenciju.

Istraživanje su proveli učenici predmetne nastave uključeni u eTwinning projekt, uz mentoriranje prof. Anice Banović i knjižničarke Kristine Jakoubek.

U *online* anketi učenicima je postavljeno 6 kratkih pitanja:

1. *Koliko dnevno imaš slobodnog vremena?*
2. *Kako najčešće provodiš slobodno vrijeme? Odaberi najviše tri odgovora.*
3. *Koliko vremena tjedno provodiš na otvorenom?*
4. *Koliko imaš izvanškolskih aktivnosti?*
5. *Smatraš li da kvalitetno provodiš svoje slobodno vrijeme? Obrazloži svoj odgovor.*
6. *Imaš li prijedlog na koji način možemo najbolje iskoristiti slobodno vrijeme?*

Kao što se može vidjeti, pomoću ankete željelo se ispitati kako se učenici koriste svojim slobodnim vremenom, ali i kakvi su njihovi stavovi o kvaliteti iskorištavanja slobodnog vremena. Na kraju istraživanja učenici su dali konkretne prijedloge kako najkvalitetnije provoditi slobodno vrijeme. Ispitani su učenici od 4. do 8. razreda, a anketu je ispunilo ukupno 100 učenika. Rezultati i analiza rezultata dostupni su na poveznici <https://drive.google.com/file/d/1b77J8L1AQxpmDadz2Nlb8rr33MXHMcq2/view?usp=sharing>. To istraživanje bilo je svojevrsan uvod u sljedeću aktivnost u sklopu projekta *Bitna je prevencija* – Mjesec borbe protiv ovisnosti.

Mjesec borbe protiv ovisnosti

Mjesec borbe protiv ovisnosti svake se godine obilježava u razdoblju od 15. studenoga do 15. prosinca, a u školskoj godini 2021./2022. u OŠ Ksavera Šandora Gjalskoga navedeni mjesec obilježen je nizom različitih aktivnosti. Voditelji aktivnosti bili su Anica Banović, prof., Luka Slišković, prof. i Kristina Jakoubek, knjižničarka.

Na samom početku knjižničarka je izradila prigodni pano na kojemu su učenici mogli pročitati zanimljive informacije o ovisnosti i Mjesecu borbe protiv ovisnosti. Nadalje, uz pano je knjižničarka izradila preporuke knjiga za čitanje koje su tematski povezane s ovisnošću. Niz romana hrvatskih i stranih autora uz predočeni kratki sadržaj potaknuo je učenike na posudbu i čitanje, odnosno upoznavanje s ovom tematikom čitanjem različitih književnih djela. Romani koji su predstavljeni učenicima bili su: *Zeleni pas* Nade Mihelčić,

Nisam ti rekla Rosie Kugli, *Pitaj Alicu – Dnevnik jedne narkomanke*, djelo anonimnog autora, *Meko okidanje* Jadranka Bitenca, *Mi djeca s kolodvora Zoo* Christiane Vera Felscherinow i *Zmajevi koji ne lete* Ivane Šojat.

Također, jedna u nizu aktivnosti provedenih u Mjesecu borbe protiv ovisnosti jest prezentacija samostalno izrađenih učeničkih radova. Naime, učenici dobrovoljci izradili su prezentacije vezane uz različite aspekte ovisnosti te ih tijekom cijelog mjeseca izlagali na satovima razrednika. Svojim kolegama u razredu tako su predstavili različite vrste ovisnosti te znakove i posljedice ovisnosti kako bi ih upozorili i potaknuli na promišljanje o njihovim posljedicama.

Osim prezentacija, učenici predmetne nastave izradili su mnoštvo promotivnih materijala kao što su letci, brošure i straničnici. Kako ne bi sve ostalo samo na razini škole, za kraj su učenici 6. b razreda, pod vodstvom razrednika Luke Sliškovića i knjižničarke, prolaznicima dijelili izrađene i umnožene promotivne materijale. Na taj se način pokušao ostvariti i cilj Mjeseca borbe protiv ovisnosti, a to je nastojanje da se o problemu ovisnosti aktivno raspravlja i u široj zajednici. Dodatne informacije o provedenim aktivnostima i fotografije moguće je vidjeti na poveznici

<https://drive.google.com/file/d/1fhQN5AZH7KfRjL3FjWQZezNCH0yCICC/view>.

Dan sigurnijeg interneta

Dan sigurnijeg interneta u 2022. godini obilježen je 8. veljače. Obilježavanju navedenog dana pridružila se i knjižnica OŠ Ksavera Šandora Gjalskoga. Na panou knjižnice učenicima su prikazane najpoznatije društvene mreže i informacije o njihovom korištenju. Osim na panou, učenicima su navedene informacije predstavljene i u obliku prezentacije (<https://view.genial.ly/62013930581038001868cc81/presentation-subject-presentation>), a nakon pomnog čitanja učenici su imali mogućnost riješiti kviz (<https://wordwall.net/play/28406/611/744>) koji je za njih osmislila knjižničarka. Učenici s najboljim rezultatima nagrađeni su prigodnim nagradama od strane knjižnice.

Osim navedenoga, pokušala se podići svijest učenika o statusima na društvenim mrežama i njihovu utjecaju na druge. S jedne strane, učenicima su na prigodno *crvenom mobitelu* prikazani nepoželjni statusi na društvenim mrežama u kojima se omalovažava i povrjeđuje druge. Učenike se potom pitalo kako bi se osjećali kada bi sličan status pročitali o sebi kako bi se stvorila slika o osjećajima koje takvi statusi bude u ljudima. S druge strane, učenici su dobili priliku uz nepoželjne statuse predstavljene na *crvenom mobitelu* upisati pozitivan status na prigodno *zelenom mobitelu*. Na taj su način učenici mogli učiniti promjenu, a sve s motom koji je glasio *#samojednalijepariječ*.

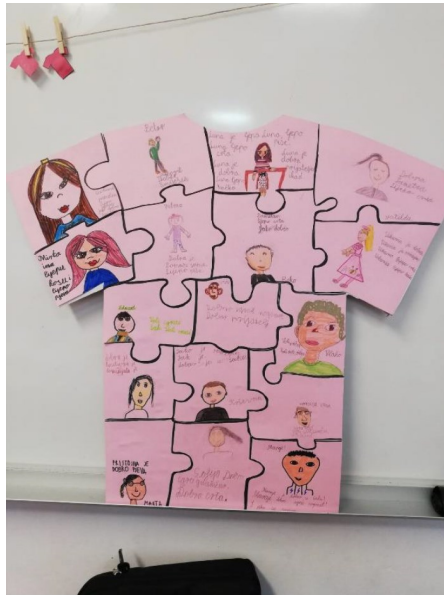

Slika 1. #samojednalijepariječ može učiniti promjenu

Dan ružičastih majica

Knjižničarka se već tradicionalno uključuje i s pedagoginjom svake godine obilježava Dan ružičastih majica. Posljednja srijeda u mjesecu veljači u OŠ Ksavera Šandora Gjalskoga posvećuje se Danu borbe protiv vršnjačkog nasilja. Tijekom godina učenici su sudjelovali u mnogim interaktivnim i kreativnim aktivnostima nastalima suradnjom knjižničarke i pedagoginje – izrađivali su okvire za slikanje, pisali poruke nenasilja na ružičastim majicama, izrađivali bedževe, pregledali mnoštvo videomaterijala, raspravljali, dijelili svoja mišljenja i iskustva s vršnjačkim nasiljem itd. S obzirom na to da se o nasilju među vršnjacima često govori tek kada već bude prekasno, u našoj je školi odlučeno da će se o navedenoj temi razgovarati od prvog razreda. Knjižničarka svake godine s učenicima razredne nastave provodi radionicu nenasilja i prihvaćanja. Radionica je najčešće organizirana tako da knjižničarka učenicima pročita prigodnu priču (primjerice *Dječak koji je volio ružičastu boju*) koja govori o različitostima i njihovu prihvaćanju. Nakon pročitane priče s učenicima se razgovara o tome kako prepoznati nasilje te kako se može i treba reagirati u slučaju njegove pojave.

Nakon toga slijedi kreativni dio radionice u kojem učenici izrađuju bedževe, pišu poruke nenasilja koje lijepe na ružičaste majice, crtaju i sl. U školskoj godini 2021./2022. jedan od zadataka bio je na komadu slagalice nacrtati učenika ili učenicu kraj kojih sjede, a zatim napisati nekoliko njegovih odnosno njezinih dobrih osobina. Na taj se način željelo osvijestiti kako se prerijetko govore lijepe riječi drugima te kako je lijepo čuti pohvalu. Na učenicima se na početku mogla vidjeti blaga nelagoda, ali kako je vrijeme odmicalo i što je više učenika predstavljeno, moglo se vidjeti kako su se učenici opustili te kako im pohvale gode.

Slika 2. We all fit together

Na samom kraju radionice učenici su na ispisane ružičaste majice pisali poruke protiv nasilja koje su im ostale u razredu kao podsjetnik koji su mogli pogledati svaki put kada bi došlo do potencijalno nasilne situacije. Fotografije s radionice u školskoj godini 2021./2022. dostupne su na poveznici http://os-ksdjalskog-zg.skole.hr/upload/os-ksdjalskog-zg/newsattach/1277/dan_ruzicastih_majica_2022.pdf.

Zaključak

Na samom kraju valja naglasiti da će se preventivni program u godišnjim planovima i programima škola najčešće naći pod nadležnošću pedagoga. U ovom su radu prikazane mogućnosti uključivanja knjižničara kao podrške u školskom preventivnom programu. Sve aktivnosti koje su prikazane u ovom radu predstavljene su te dogovorene u suradnji sa školskim pedagogom koji je nositelj cjelokupnog programa.

Školski preventivni program obuhvaća širok spektar različitih područja djelovanja, što otvara prostor za uključivanje različitih stručnjaka na razini škole, ali i šire. Svaki stručnjak, pa tako i školski knjižničar, preventivnom programu može dati novu dimenziju. Primjerice, u radu je opisano kako se knjižničarka koristila različitim pričama za uvod u raspravu o vršnjačkom nasilju, zatim je opisano korištenje različitih primjera romana kako bi učenici dobili drukčiju sliku o pitanju ovisnosti i sl. Knjižničari se mogu koristiti književnošću, kreativnošću, informacijsko-komunikacijskom tehnologijom itd. za ostvarivanje postavljenih ciljeva i tako biti podrška pedagogu te obogatiti školski preventivni program.

Knjižničarka OŠ Ksavera Šandora Gjalskoga, uz svoje redovne aktivnosti, tijekom godine provede nekoliko aktivnosti koje su vezane uz preventivni program. U školskoj godini 2021./2022. broj aktivnosti povećan je zahvaljujući eTwinning projektu *Bitna je prevencija* za koji je knjižničarki dodijeljena Nacionalna oznaka kvalitete.

Literatura:

1. Ferić, M. i Prpić, M. (2019) Uloga i mogućnosti škole u prevenciji vršnjačkoga nasilja u virtualnom svijetu. *Napredak : časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 160(3/4), str. 291–304. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/336140> [13.09.2022.]
2. *Godišnji plan i program Osnovne škole Ksavera Šandora Gjalskoga u Zagrebu : školska godina 2021./2022.* Dostupno na: http://os-ksdjalskog-zg.skole.hr/upload/os-ksdjalskog-zg/images/static3/1825/attachment/Godisnji_plan_i_program_2021.-2022.pdf [23.09.2022.]
3. Hercigonja, Z. (2021) Pisanje na leđima – radionica prevencije nasilničkog ponašanja među učenicima. *Varaždinski učitelj – digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 4(7), str. 747–752. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/384680> [12.09.2022.]
4. Overview. eTwinning. Dostupno na: <https://www.etwinning.net/hr/pub/about.htm> [23.09.2022.]
5. Livazović, G. i Vranješ, A. (2012) Pedagoška prevencija nasilničkog ponašanja osnovnoškolaca. *Life and school : Journal for the theory and practice of education = Leben und schule*, 58(27). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/123807> [22.09.2022.]
6. *Nasilje među djecom*. Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba. Dostupno na: www.poliklinika-djeca.hr/istrazivanja/nasilje-medu-djecom-3/ [08.09.2022.]
7. Puharić, Z. i Baričević, M. (2014) Vršnjačko nasilje u osnovnim školama Bjelovarsko-bilogorske županije. *Nursing journal*, 19(2), str. 116–121. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/183845> [08.09.2022.]
8. Reić Ercegovac, I., Koludrović, M. i Bubić, A. (2018) Percipirana sigurnost u školi i razredno-nastavno ozračje kao prediktori doživljavanja nasilnih ponašanja. *Napredak : časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 159(1/2), str. 31–52. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/298543> [12.09.2022.]
9. Stepanić, L. (2019) Vršnjačko nasilje i preventivni programi. *Varaždinski učitelj – digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 2(2), str. 67–77. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/327065> [08.09.2022.]
10. Strabić, N. i Tokić Milaković, A. (2016) Elektroničko nasilje među djecom i njegova usporedba s klasičnim oblicima vršnjačkog nasilja. *Kriminologija i socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*, 24(2), str. 166–183.

- Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/252697> [13.09.2022.]
11. Valjan Vukić, V. (2013) Slobodno vrijeme kao „prostor“ razvijanja vrijednosti u učenika. *Magistra ladertina*, 8(1), str. 59–73. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/181273> [21.09.2022.]
 12. Velki, T. i Ozdanovac, K. (2014) Preventivni programi usmjereni na smanjenje vršnjačkog nasilja u osnovnim školama na području Osječko-baranjske županije. *Školski vjesnik : časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 63(3), str. 327–352. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/200627> [09.09.2022.]
 13. Žilić, M. i Janković, J. (2016) Nasilje. *Socijalne teme : časopis za pitanja socijalnog rada i srodnih znanosti*, 1(3), str. 67–87. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/260936> [08.09.2022.]